

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

עיקר עבודת חודש אלול: "להיידך ולדאוג לעלייתו של השני"

להשתהות יותר מרגע בחדרו. ראש הישיבה שראה אותי קרא לי להתקרב אליו, לחץ את ידי והזמין אותי לשבת עימו - ובניחותא שאלני מה נשמע, מה שלום הילדים הקטנים, ההורים וכו' והחל לשוחח עימי בכזאת הארת פנים כאילו אין הוא נמצא בעיצומו של יום הכיפורים. מאורע זה השפיע עלי כל כך ונחרט בזכרוני: דוקא בעיצומו של היום הקדוש שבו כל אחד עסוק בעולמו הרוחני ומנצל כל רגע כדי לסיים את ספר התהילים וללמוד עוד קטע ב'שערי תשובה' - דוקא אז ממיטת חוליו מוצא ראש הישיבה זמן להתייחס בכזאת הארת פנים לתלמיד ולהתעניין בחייו הפרטיים, ובכזאת אכפתיות!! אכן זהו עצם דברי רבי ישראל סלנטר זצ"ל: "מה הנני חייב ואשם כי הנך ירא אלוקים וכו' כי זה מדרכי ההטבה וגמילות חסד". ועלינו לזכור, שעם כל עבודתנו ביום הגדול והקדוש אל לנו לשכוח את חברנו המצפה להארת פנים - משום שדווקא ביום הזה זהו הזמן לנהוג בערך הכי מקודש לנו של "המלכת את חברך בנחת רוח", כי אין רגע אחד שבו יש לאדם פטור ממצות בין אדם לחברו.

ומצאנו סמך לדבריו הקדושים של ר' ישראל סלנטר זצ"ל. כי הנה בפרשת כי תצא מובא עניין השבת אבידה, בפסוק "לא תראה את שור אחיך או את שיו נידחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחריך" (דברים כ"ב א'). וכתב בזה ה'אבן עזרא': "אפילו אתה יוצא למלחמה". וביאור דבריו הוא, שאפילו כאשר האדם נמצא במצב של מלחמה בכל זאת הוא מחויב להיות עירני לסביבתו, ועד כדי כך שאפילו אם 'תראה את שור אחיך או את שיו נידחים' אז 'לא תראה והתעלמת' - כי אע"פ שבזמן מלחמה הותרו כמה איסורים כגון אכילת 'קדלי דחזירי' [כדאיתא בגמ' חולין יז. - וכן נפסק ברמב"ם (פ"ח הלכות מלכים) 'חלוצי צבא שנכנסו בגבול הנכרים ויכבשום, מותר להם כמה איסורים, יעוי"ש] מכל מקום לגבי חובת האדם לסביבתו גם בזמן מלחמה הכל נוהג כרגיל - כי אין רגע אחד של פטור ממצות בין אדם לחברו. ואם כך ודאי הוא שגם בימים הנוראים מוטלת עלינו אותה החובה של שימת עין ודאגה לכל הסובב אותנו, וכדברי ר' ישראל סלנטר זע"א.

בגמ' חולין (נד:) מובא הלכה בעניין מביאי ביכורים. שמצינו כי "אין בעלי אומניות רשאים לעמוד בפני תלמידי חכמים בשעה שעסוקין במלאכתם", ושואלת הגמ': "ולא? והתן כל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלין בשלומן ואומרין להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכם בשלום! אמר רבי יוחנן מפניהם עומדין מפני תלמידי חכמים אין עומדין, אמר רבי יוסי בר אבין בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהם עומדין מפני תלמידי חכמים אין עומדין". ודוחה הגמ' לגבי ביכורים: "ממאי? דילמא כדי שלא תהא נמצא מכשילן לעתיד לבוא". וביאר רש"י: "נמצאת מכשילן - שאם לא יראום להם פנים צהובים ודרך כבוד לא ירגילום לבוא מפני הטורח". רואים אנו בדיני הבאת הביכורים יסוד חשוב לימים אלו, שאע"פ שההלכה היא שאין בעלי אומניות עומדים אפילו בפני תלמידי חכמים. בכל זאת, עבור מביאי ביכורים מצווים הם

עומדים אנו לקראת ימי התשובה המשמשים ובאים, ורצינו להביא מעשה פלאי - הנותן אור וכיוון חדש לעיקר עבודתנו בימי הרחמים והסליחות, 'חודש אלול'.

בספר "כוכבי אור" (עמ' נט) מביא ר' איצלה בלאעזר זצ"ל מעשה נורא ממורו ורבו הגאון רבי ישראל סלנטר זע"א, וז"ל: "וסיפר לנו אדמו"ר זצוק"ל, כי עוד בטל ילדותו כאשר לימוד המוסר לקח לבבו ועשה עליו רושם להתבונן בדרכי יראת ה' - הנה פעם אחת בערב יום הכיפורים בהיותו הולך לבית מדרש להתפלל תפילת מעריב, והנה לקראתו איש אחד מגדולי היראים, פחד וחרדת הדין היה נראה וניכר על פניו ודמעו על לחיו. אדמו"ר שאל אותו להגיד לו איזה דבר הנחוץ לך? והאיש הירא מגודל עצבונו וחרדתו לא ענה אותו מאומה. אדמו"ר זצוק"ל אמר בזה הלשון: כאשר עברתי מעל פני האיש חשבת בלבבי - מה הנני חייב ואשם כי אתה הינך ירא אלוקים ותפחד ותרעד מיום הדין, מה זה נוגע אלי!! הלא אתה מחויב להשיב אותי על שאלתי בנחת רוח, כי זהו מדרכי ההטבה וגמילות חסדים", עכ"ל. אותו האיש מ'גדולי היראים', לכאורה היה בטוח בעצמו שהוא נוהג במידת חסידות - כי הרי ימי התשובה הללו מחייבים אותו להיות שקוע כל כולו בתוככי תחושת הפחד מאימת הדין, וממילא 'לא ענה אותו מאומה' - מרוב פחד הוא לא היה מסוגל לענות על שאלת ר' ישראל סלנטר. אך מייסד תנועת המוסר ר' ישראל סלנטר מזדעק עליו ואומר: "מה הנני חייב ואשם כי אתה הינך ירא אלוקים וכו' מה זה נוגע אלי והלא אתה מחויב להשיב אותי על שאלתי בנחת רוח".

ייסוד הדברים הוא מבהיל שאף על פי שהאדם נמצא במדרגה רוחנית הכי נעלית בכל השנה, והוא שרוי תחת אימת הדין הפרטית שלו! בכל זאת, מחויב הוא לנהוג בחברו בינחת רוח! ולא לנתק עצמו ממנהג דרך ארץ בסביבתו ובחבריו. והדברים אמורים גם כלפינו: שעלינו לזכור, שגם עם כל עבודת היום הקדוש לא נשכח לדאוג ולחשוב על חברנו - המחכה להארת פנים מאיתנו, ועל ילדינו המחכים לתשומת ליבנו. ועלינו ליתן את הלב לזה, שעם כל ההתעלות ועבודת היום הקדוש לא נשכח את הסובבים אותנו, ושהתעלותנו לא תפגום כהוא זה בהנהגותינו עם חברינו ובעלייתם שלהם - "כי זהו מדרכי ההטבה וגמילות חסד", והננו לא פחות מ'מחויבים בזה'.

זכורני לפני שנים רבות בהיותי אברך צעיר בישיבה הקדושה 'מיר'. כאשר ראש הישיבה רבי נחום פרצוביץ זצ"ל היה חולה מאוד ביום הכיפורים ולא היה בכוחו לעלות להיכל הישיבה להתפלל, ולכך סידרו לו חדר צמוד עם חלון לבית מדרש כדי שיוכל להתפלל יחד עם בני הישיבה. והנה בעצם היום הקדוש בהפסקה שבין תפילת מוסף למנחה, עברתי במסדרון ליד חדרו של ראש הישיבה והדלת היתה פתוחה - להפריעו לא העזתי, אך מצד שני לעבור ליד ראש הישיבה בלא להתברך ב'גמיר חתימה טובה' גם לא עלה בדעתי, ונכנסתי בדחילו ורחימו בלא שחשבת

כי אכן כל אחד זקוק למילה טובה ומחמאה, ואפילו גדול הדור כמרן הרב שך צריך וחייב זאת.

בעניין זה שמעתי מעשה נוסף כאשר הגאון רבי חיים שמואלביץ נהיה ראש ישיבה במיר והתחיל במסירת שיעורים בישיבה, היו שם גדולי הלמדנים שבישיבת מיר כמו ר' לייב מאלין וכו'. והמשגיח ר' ירוחם רצה לעודד ולחזק את הגר"ח שמואלביץ, ולכך באמצע השמועים שלו הוא הוציא מכתב שקיבל מאחד מבוגרי הישיבה בניו יורק, שכתב: "שהם עמלים על החבורות של ר' חיים". וכשסיים לקרוא את המכתב הסתכל לכיוונו של הגר"ח שמואלביץ - כאומר שבמכתב דובר על השיעורים של ר' חיים שמואלביץ, אך האמת היתה שאותו בוגר התכוון בכלל לר' חיים מבריסק. ואמר ר' חיים לאחר מכן: 'האם אתם חושבים שלא ידעתי שבמכתב מתכוונים לר' חיים בריסקער?! ברור שידעתי. אבל תאמינו לי שעד היום חס לי מהמחמאה הזאת!!!!'. למדים אנו מכאן שוב, שכל יהודי בכל מעמד זקוק הוא למחמאה והערכה, ואפילו שידע הגר"ח שמואלביץ כי הכוונה היא בכלל לר' חיים בריסקער - בכל זאת זה חיזקו ועודדו להמשיך במסירת השיעורים, ובלשונו הוא: 'עד היום חס לי מזה'.

במדרש רבה (בראשית סא) מובא בעניין תלמידי ר' עקיבא: "שנים עשר אלף זוגין תלמידים היו לרבי עקיבא מעכו ועד אנטפרס, וכולם בפרק אחד מתו, למה? שהיתה עיניהם צרה אלו באלו". וביארנו פשט בדבר, שהעוון בו כשלו תלמידי ר' עקיבא היה לא רק בכך "שלא נהגו כבוד זה בזה", כהפשטות. אלא הוא במובן עמוק יותר - כי מה 'שלא נהגו כבוד' הגיע מצד 'שהיתה עיניהם צרה אלו באלו', הם לא יכלו לפרגן ולהבין שגם לשני יש מקום וישאין אדם נוגע במוכן לחברו, ומשום כך הם לא היו מסוגלים לנהוג בכבוד השני כי חששו שע"י כך תפגם מעלתם.

מכאן נראה שוב את החשיבות בנתינת כבוד ופירגון לחברים - כי הרי בזה גם חטאו תלמידי ר' עקיבא כחשבו שבהם הם ממעטים ממעלתם, אך האמת היתה שבהם 'שלא נהגו כבוד' הם גימדו את הכלים שניתנו להם לקבלת התורה, כי דוקא ע"י שהאדם מפרגן ומחייך לחברו אז הוא מוציא מחברו את מעלות הנפש הטמונות בו, ואז זוכה גם הוא עצמו להרחיב את הכלים ולקבל עוד כוחות עבור תפקידו וייעודו. ועלינו לזכור ולחדד בליבנו, כי אף מתוך אימת וחרדת הדין מוטלת עלינו החובה לנהוג בחברינו ב'נחת רוח' ולחלוק לו כבוד, וכפי שהתבטא הגאון רבי ישראל סלנטר: 'מה הנני חייב ואשם כי אתה הינך ירא אלוקים' ו'הלא אתה מחויב להשיב אותי על שאלתי בנחת רוח' - כי מצות בין אדם לחברו נוהגת בכל מצב ואף בזמן מלחמה, מפני שכל אדם בכל מעמד זקוק ומוכרח הוא לפירגון וחיוך. וע"י זה נזכה בעז"ה במידה כנגד מידה, וביום הדין ינהגו אף עימנו 'בנחת רוח'.

[נכתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

העלון להודש תשרי

יצא בעז"ה לקראת הימים הנוראים זחג סוכות

ניתן להוריד עלונים ולקבל תוכן נוסף באתר 'ממעייני החיים':

www.memavan.com

לעמוד - מפני שאם לא יעשו כן אז 'נמצאת מכשילך לעתיד לבוא'. ומהו ה'מכשילך'? מבאר רש"י, שלא הראו להם 'פנים צהובות' - שלא חייבו וקיבלו את מביאי הביכורים בנחת רוח, ולכן דוקא מצוים הם לעמוד בפני המביאי ביכורים, ופשוט לחייך ולהתייחס אליהם. ולמדים אנו מכאן את העניין והחשיבות הפשוטה שבנתינת יחס וחיוך לחברינו, כי אם אתה מקבל את השני בחיוך וסבר פנים יפות אז אתה גם מעודד אותו להמשיך לבוא ולקיים את חובותיו וייעודו, אך אם לא תעשה כן - אתה לא פחות מאשר 'מכשילך לעתיד לבוא'. ראה כמה חשובה היא מעלת הפירגון והחיוך לחברינו, ובמיוחד בימים אלו ששורה בהם אימת הדין.

שמעתי בשם המשגיח רבי אביגדור מילר זצ"ל שפעם שאל אותו אחד מרבי ברקלין, מהו עיקר העבודה בחודש אלול?! וענהו בקצרות: 'לחייך'. - לא תעניות וסיגופים וגם לא קברי צדיקים, אלא פשוט רק 'לחייך'. כי אכן עיקר עבודתנו בימים אלו, היא לנהוג בחברינו ב'נחת רוח' ולהכיר במעלתם, ובה נקיים אף אנחנו את שליחותינו וייעודנו.

הנה הז"ל למדו במדרש רבה (ויק"ר ל"ד) "אמר רבי יצחק, לימדתך תורה דרך ארץ שכשיהא אדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שלם, שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם" - היה טוענו ומוליכו אצל אביו. ואילו היה יודע בועז שהקב"ה מכתב עליו ויצבט עליה קל"י - עגלים פטומים היה מאכילה וכו". והיוצא מזה הוא: כי לכל אדם חסר בהכרת ערך והשפעת מעשיו, וממילא זה מונע ממנו את הזריזות והעוצמה של עשיית המצוות בהתלהבות ובחשק, וכפי שצריכים. אבל ברגע שהתורה כן כותבת ומעריכה את מעשיו אז האדם עושה את המצוות בצורה אחרת וביותר מעלה - כי כל אחד ואחד מושפע מדעתו של השני, מה אומרים עליו? ואיזה ערך יש למעשיו? וכשאנחנו מעריכים ומכבדים לשני אז זה ממלא אותו ברצון עז של עשייה, והוא עצמו נהפך למשפיע על אחרים. כן הוא בחודש אלול, שבו מחפש כל אדם זכויות מיוחדות לבוא עימם למשפט - זכות גדולה תהיה בידינו אם יעמיד כל אחד את חברו בהכרת כוחותיו וסגולותיו. ואחד הדרכים לכך הוא פשוט לפרגן ולהתייחס לחברינו בכל מצב שהוא, כי ההכרה בערכו של האחר מוציאה את הפוטנציאל והכוחות הטמונים בתוכו, ואין יהודי שאינו זקוק למילה טובה ופירגון, כי זה מוציא מן האדם את מעלות הנפש שבו. ובה נזכה אף אנחנו במידה כנגד מידה ונותרומם.

היטב חרוט בליבי המעשה שאירע לי עם הרב שך זצ"ל באחד מנאומו המפורסמים בשם 'נאום השפנים' - בו הוא זעק מדם ליבו ובכה על המצב בקיבוצים, על ההתבוללות ואכילת הטריפות וכו' ובקול הדהדה שאלתו 'במה אתם יהודים?!' שהרי לכל אומה יש לה 'הקולטור' [תרבות] שלה - אצלנו זה התורה הקדושה אך אתם במה ראויים להיקרא יהודים!! הדרשה הסעירה את העולם היהודי כולו, וכלי תקשורת מכל העולם היו רכונים וסקרנים לשמוע את נאומו. ואף אני בהיותי אז משגיח צעיר בישיבת 'אור ישראל' שמעתי נאום זה, והייתי כולי מלא התפעלות והתרגשות מדבריו. ולמחרת לקחתי אוטובוס לבני ברק כדי לעלות למעונו של הרב שך זצ"ל, וכשנכנסתי לחדרו אמרתי: "נעכטען האט דער ראש הישיבה גערעט מוראדיק אין דער וועלט" - אתמול הראש ישיבה דיבר דברים נוראיים ביותר!! הרב שך הסמיק, ושאלני בתמימות: "תאקעע"!! [באמת] - העולם כולו גועש ורועש מנאומו של הרב שך, ועומד כאן מול גדול הדור אברך צעיר ואומר לו שהנאום היה מיוחד, האם צריך הרב שך הסכמה ממני!! ובכל זאת הרב שך מסמיק, הוא קיבל מחמאה -

מוקדש לזכרון עולם ולעילוי נשמת:

יצחק בנימין בן יקותיאל יהודה הרשקו ע"ה - נלב"ע ה' מנחם אב התשע"ח

- סאסא לאה בת יהודה לייב שטרן הי"ד - נלב"ע כ"ה תמוז התשנ"ז -

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, ולהצטרפות לשיעורים ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com